

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 453

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 453", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 246.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid68267/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

plyndre, og med Rovet at give sig tilbage igien: Saa at derfor den Herlighed, som Menniskene misunde Dyr, vilde blive dem selv til Fordervelse. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA CDLIII.

Til **

Min Herre forlanger at vide, hvoraf det kommer sig, at man paa vor Danske Skue-Plads ingen Tragœdier forestiller: Adskillige andre have og giort samme Spørsmaal, og nogle af dem meene, at det reyser sig af Acteurernes Ubequemhed til at forestille Sørgespill. Men, saasom man har seet, med hvilken Succes de Tragiske Scener udi Melampe have været spillede, saa er den Meening uden Grund. Jeg holder for, at den rette Aarsag hertil er denne. Tragœdier maa efter vedtagen Skik skrives paa rimede Vers: Dertil udfordres lang Tid og meget Arbeyde; og i følge deraf settes Skue-Pladsen udi stor Bekostning, saasom man for ringere Priis kand bekomme ti oversatte Comœdier, end en eeneste Tragœdie. Saadant kunde dog forekommes, hvis man maatte skrive Sørgespill paa løs Stiil. Jeg siger, hvis man maatte: Thi saadant forbydes alleene ved en vedtagen Sædvane, hvortil ingen grundig Aarsag kand gives. Mr. Voltaire udi hans Betænkning over Tragœdier taler herom saaledes: Man har forsøgt at give os Sørgespill paa løs Stiil; Men, siger han, jeg troer ikke, at saadant Foretagende kand lykkes. Hvis blant Rubens eller Veroneses Skilderier en vilde sette sine Stykker, som vare udarbejdede ved Pen eller Kride, da var det en Daarlighed af ham, om hand vilde ligne sig ved disse store Skildrere. Man er, siger hand videre, paa Fester og Høytideligheder vant til Dantz og Sang: Hvis man i steden derfor vilde gaae og tale, foregivende, at der udi kunde være ligesaa stor Fornøielse, helst, saasom det sidste var meere let og naturligt, bedrog man sig i sine Tan-

ker. Men man kand hertil svare, at af disse Lignelser aldeles ikke viises Poësiens Fornødenhed og Herlighed. Thi man kand udi løs Stiil bringe Tankerne ligesaa høyt, om ikke høyere, end udi Vers, ja man kand sette paa Materien de sterkeste Farver, naar Geisten ikke tvinges ved Vers og Riim: Saa at derfor løs Stiil, som er fuld af høye og nette Tanker, ikke kand ansees som Krid-Skilderier mod Rubens eller Paul Veroneses Konst-Stykker. Hvad det andet angaaer, at man paa Glædes-Dage og udi høytidelige Forsamlinger ikke med den Fornøelse gaaer og taler, som dantzer og synger, da maa man saadant tilstaae, men Forskiellen imellem bunden og løs Stiil er ikke den samme; Thi, saasom begge kand være fulde af høye og nette Tanker, og en ziirlig Oration kan bevæge og fornøye ligesaa meget, som et Poëma, saa er Forskiellen her ikke anderledes end imellem en Rigadon eller Folie d'Espagne og en Engelsk Dantz, hvilke begge skee med lige Fornøelse, naar Musikken er lige god; Ja at den sidste skeer med større Lyst, sees deraf, at de første ere komne af Brug, og man nu omstunder finder alleene Smag udi Menuetter, Engelske og Polske Dantzer, efterdi disse skee med meere Magelighed, da hine derimod ere ligesom at dantse paa Stylder. Mange Ting grunde sig alleene paa Sædvane. En Tid af 10 eller 20 Aar kunde udvirke, at man med lige saadan Koldsindighed vilde anhøre en Tragædie paa Vers, som man nu gisper ved, naar den forestilles paa løs Stiil. Man leer jo nu af de rimede Latinske Vers, hvorpaa udi Middel-Alderen sattes saa stor Priis. Rimene udelades nu ogsaa af Engelske og Italienske Vers, som læses med samme Fornøelse, som de gamle. Hvis nogle anseelige Franske Tragædie-Skrivere vilde begynde med at udarbejde Sørgespill paa løs Stiil, og vænne det Parisiske Parterre til at smage derpaa, vilde vi Nordiske Folk, som ere de Franskes troe Imitatores, inden kort Tid spøtte af prosodiske og rimede Tragædier. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA CDLVIII.

Til **

Den Tvistighed, som længe har været om Dyrenes Siæle mellem lærde Naturkyndige, er endnu ikke afgjort. Thi der anføres lige saa mange Beviisligheder pro som contra. Det synes vel et Raserie hos Cartesianer, at de gjøre Dyr til Machiner, u-anseet de mange Exempler, som af Erfarenhed anføres derimod. De Orthodoxe Philosophi paa den anden Side finde Knuder, som de hidindtil ikke have kundet løse, saasom Cartesianerne dræbe dem med deres egne Sværd, og viise, at just de meest glimrende Argumenter, som anføres til Beviis paa Dyrenes Forstand, beviise alt for meget, saasom deraf flyder, at de blive ikke alleene klogere end Mennesker: men endogsaa end Engle, og at de med større Vished end Propheten kand forud see tilkommende Ting: Jeg drister mig dog ikke til at decidere derudi; Jeg siger alleene dette, at de meest glimrende Beviis ere Vand paa Cartesii Mølle. Af alle Experimenter som ere anførte til Beviis paa Dyrenes Forstand, har ingen kommet mig merkeligere for end det som af en Præst er gjort her udi Siælland: Intet tiener meer til at forrykke en Cartesianer hans Concepter. Manden som dette Experiment har gjort, er ikke mindre fornuftig end sandfærdig. Og Historien er denne: Bemeldte Præst merkede engang ved en Storke Reede, at naar Hannen forlod sin Mage for at hente Føde til Hunnen og Ungerne, lod sig strax en fremmed Storke indfinde. Dette opmuntrede ham til nøyere at give Agt derpaa, og fornam hand da, at den fremmede Storke continuerede en Tid lang med sine lønlige Visiter, og at den ved hver Bortgang badede sig udi et Vand. Endeligen kom den rette Storke u-formodentligen over dem førend hand var ventet. Hvorudover da hand merkede, at hans Mage havde en u-blue Omgængelse med en fremmed, fløy hand bort med et stort Skrig, og strax